

डॅमनम साइन इंजुरिया (दुखापतीशिवाय नुकसान)

- "डॅमनम साइन इंजुरिया" म्हणजे अशा परिस्थितीचा संदर्भ आहे जेथे पक्षाला वास्तविक नुकसान किंवा तोटा सहन करावा लागतो परंतु कोणतीही कायदेशीर इजा किंवा त्यांच्या अधिकारांचे उल्लंघन होत नाही. अशा प्रकरणांमध्ये, कायदेशीर अधिकाराचे उल्लंघन होत नसल्यामुळे कोणतीही अत्याचाराची कारवाई चालू ठेवता येत नाही.
- नुकसान झाले असले तरी, कायदेशीर अधिकाराच्या उल्लंघनाचा परिणाम झाल्याशिवाय तो अत्याचाराला जन्म देत नाही. एखाद्या व्यक्तीला त्यांच्या कायदेशीर अधिकारांचे उल्लंघन न करता आर्थिक किंवा शारीरिक नुकसान सहन करावे लागते अशा परिस्थितीचा संदर्भ देते. अशा परिस्थितीत कोणताही उपाय उपलब्ध नाही.
- एखाद्या व्यक्तीच्या मालमत्तेचे किंवा हितसंबंधांचे प्रत्येक नुकसान किंवा नुकसान हे कायदेशीर चुकीचे ठरत नाही यावर जोर देण्यासाठी हा शब्द वापरला जातो. नुकसानास कारणीभूत कृत्य चुकीचे किंवा बेकायदेशीर नसल्यास, अत्याचार कायद्यात कोणताही उपाय उपलब्ध नाही.
- उदाहरण: एखाद्या स्पर्धाकाच्या कायदेशीर व्यवसाय पद्धतींमुळे एखाद्या व्यक्तीला आर्थिक नुकसान होत असल्यास, जसे की जवळचा व्यवसाय सुरू करणे, हे नुकसान आहे (धोका) परंतु दुखापत (इजा) नाही कारण कोणत्याही कायदेशीर अधिकाराचे उल्लंघन केले गेले नाही.
- कोणतीही कायदेशीर दुखापत नाही, टॉर्टनिघम नाही: हे प्रकरण उदाहरण देते की कायदेशीर अधिकाराचे (इजा) उल्लंघन केल्याशिवाय, वास्तविक नुकसान झाले असले तरीही कोणतीही छळ होऊ शकत नाही.

ग्लॉसेस्टर व्याकरण शाळा प्रकरण (१४१०)

वस्तुस्थिती: शाळेच्या मास्तराने प्रतिस्पर्धी शाळा उघडली, ज्यामुळे फिर्यादीने विद्यार्थी टिकवून ठेवण्यासाठी त्यांची फी कमी केली, ज्यामुळे आर्थिक नुकसान झाले.

निर्णय: न्यायालयाने असे मानले की फिर्यादीच्या कोणत्याही कायदेशीर अधिकाराचे उल्लंघन झाले नाही; अशा प्रकारे, कोणतीही कृती खोटे बोलू शकत नाही.

डॉ. शोनल जॉन यांच्या नोट्स

ब्रॅडफोर्ड वि. पिकल्सचे महापौर (1895)
वस्तुस्थिती: प्रतिवादीने त्याच्या जमिनीवर विहीर खोदून फिर्यादीच्या जमिनीचा भूगर्भातील पाणीपुरवठा खंडित केला.
निर्णय: न्यायालयाने निर्णय दिला की प्रतिवादीने वादीच्या कोणत्याही कायदेशीर अधिकाराचे उल्लंघन केले नाही, कारण त्याने त्याच्या मालमत्तेच्या अधिकारांमध्ये काम केले.

इंजुरिया साइन डॅमनम (नुकसान न होता दुखापत)

- "इंजुरिया सायन डॅमनम" म्हणजे एखाद्या व्यक्तीच्या कायदेशीर अधिकाराचे उल्लंघन केले जाते अशा परिस्थितीचा संदर्भ आहे, जरी त्यांना कोणतेही वास्तविक नुकसान किंवा नुकसान झाले नाही. अशा प्रकरणांमध्ये, ती व्यक्ती अजूनही अत्याचाराची कारवाई करू शकते कारण नुकसान नसतानाही, त्यांच्या कायदेशीर अधिकाराचे उल्लंघन केले गेले आहे.
- कोणतीही भौतिक, आर्थिक किंवा वास्तविक हानी न करता कायदेशीर अधिकाराच्या उल्लंघनाचा संदर्भ देते. कायदेशीर अधिकाराचे उल्लंघन केल्यामुळे फिर्यादी अजूनही उपाय शोधू शकतो.
- उदाहरण: जर एखाद्याने दुसऱ्यावर प्राणघातक हल्ला केला परंतु त्याला कोणतीही शारीरिक इजा होत नसेल, तर हल्ले झालेल्या व्यक्तीला दृश्यमान नुकसान न होताही, कायदेशीर चुकीसाठी (इजा) दावा करण्याचा अधिकार आहे.

अॅशबी वि. व्हाइट (१७०३)
तथ्य: फिर्यादी, एक पात्र मतदार, प्रतिवादी, रिटर्निंग ऑफिसरने मतदानाचा अधिकार नाकारला होता. ज्या उमेदवाराला मतदान करण्याचा त्यांचा हेतू होता तो निवडणूक जिंकला, त्यामुळे कोणतीही हानी झाली नाही.
निर्णय: कायदेशीर हक्क (मताचा अधिकार) नाकारणे हे कारवाईयोग्य दाव्यासाठी पुरेसे आहे असे सांगून न्यायालयाने प्रतिवादीला जबाबदार धरले.

डॉ. शोनल जॉन यांच्या नोट्स

भीम सिंग विरुद्ध जम्मू आणि काश्मीर राज्य (1985)
तथ्य: फिर्यादी, आमदार, त्याला विधानसभेच्या अधिवेशनात येण्यापासून रोखून चुकीच्या पद्धतीने ताब्यात घेण्यात आले.
निर्णय: न्यायालयाने वैयक्तिक स्वातंत्र्य आणि विधायी कार्यामध्ये सहभाग घेण्याच्या कायदेशीर अधिकाराचे उल्लंघन ओळखून नुकसान भरपाई दिली.

व्होलेन्टी नॉन-फिट इंजुरिया (संरक्षण म्हणून संमती)

जोखमीला स्वेच्छेने संमती देणारी व्यक्ती नंतर कोणत्याही दुखापतीसाठी नुकसानीचा दावा करू शकत नाही. तत्वाचे भाषांतर "इच्छुक व्यक्तीला, कोणतीही हानी होत नाही."

- संरक्षणासाठी आवश्यक गोष्टी:
 - **ऐच्छिक संमती:** फिर्यादीने जोखीम स्वीकारली असावी.
 - **जोखमीचे ज्ञान:** फिर्यादीला धोक्याचे स्वरूप आणि त्याची व्याप्ती याची पूर्ण जाणीव असावी.

केस लॉ: हॉल वि. ब्रुकलँड्स ऑटो रेसिंग क्लब (1933)
तथ्य: कारच्या शर्यतीतील एक प्रेक्षक गर्दीत कार घसरल्याने जखमी झाला.
निर्णय: न्यायालयाने प्रतिवादीला जबाबदार धरले नाही कारण प्रेक्षकाने कार्यक्रमाला उपस्थित राहून स्वेच्छेने धोका स्वीकारला होता.

© रेस्पेअर अकादमी - लॉ ऑफ टॉर्ट्स - शेवटच्या मिनिटात पुनरावृत्ती

डॉ. शोनल जॉन यांच्या नोट्स

केस कायदा: पद्मावती वि. दुग्गनिका (1975)

तथ्य: अनोळखी व्यक्तींनी जीपमध्ये लिफ्ट घेतली आणि यांत्रिक बिघाडामुळे ती खाली पडल्याने ते जखमी झाले.

निर्णय: न्यायालयाने प्रतिवादीला जबाबदार धरले नाही, कारण अनोळखी व्यक्तींनी स्वेच्छेने लिफ्ट घेऊन जोखीम स्वीकारली.

केस लॉ: स्मिथ वि. बेकर (1891)

फिर्यादीला धोक्यांची पूर्ण जाणीव असल्याने प्रतिवादी धोकादायक ऑपरेशनमध्ये गुंतला होता. न्यायालयाने असे मानले की फिर्यादीने क्रियाकलापात गुंतलेल्या जोखमीस संमती दिली असल्याने, ते नुकसानीचा दावा करू शकत नाहीत.

व्होलेन्टी नॉन-फिट इंजुरियाला अपवाद :

- **फसवणूक करून मिळालेली संमती:** फसवणुकीद्वारे संमती मिळाल्यास अवैध आहे (केस लॉ: लक्ष्मी राजन वि. मलार हॉस्पिटल).
- **प्रतिवादीचा निष्काळजीपणा:** जर प्रतिवादी निष्काळजी असेल तर बचाव उपलब्ध नाही (केस कायदा: स्लेटर वि. क्ले क्रॉस कंपनी लिमिटेड).
- **बचावाची प्रकरणे:** धोक्यात असलेल्या एखाद्याला वाचवताना जखमी झालेला बचावकर्ता नुकसानीचा दावा करू शकतो (केस कायदा: हेनेस वि. हार्वुड).
- **सक्ती अंतर्गत संमती:** बळजबरी अंतर्गत दिलेली संमती वैध नाही (केस कायदा: बोवॉटर वि. रॉली रेजिस कॉर्पोरेशन).

डॉ. शोनल जॉन यांच्या नोट्स

Ubi Jus Ibi Remedium (जेथे अधिकार आहे, तिथे उपाय आहे)

- हे लॅटिन मॅक्सिम असे प्रतिपादन करते की कायदेशीर अधिकाराचे उल्लंघन झाल्यास, पीडित पक्ष उपायासाठी पात्र आहे.
- तत्त्व: न्यायालये कायदेशीर अधिकारांचे संरक्षण करण्याच्या महत्त्वावर जोर देऊन, प्रत्येक कायदेशीर दुखापतीवर उपाय सुनिश्चित करतात.

केस लॉ: अँशबी वि. व्हाइट (1703)

वादीचा मतदानाचा अधिकार नाकारल्याने कोणतेही ठोस नुकसान झाले नसतानाही त्यावर उपाय झाला.

कापूस वि. लाकूड (1860)

तथ्य: निष्काळजीपणे चालविलेल्या मालगाडीने एक पादचारी जखमी झाला.

निर्णय: न्यायालयाने यावर जोर दिला की जेथे कायदेशीर कर्तव्याचे उल्लंघन होत असेल तेथे उपाय करणे आवश्यक आहे.

Ubi Jus Ibi Remedium च्या मर्यादा :

- नैतिक किंवा राजकीय चुकांवर उपाय नाही.
- कोणत्याही कायदेशीर अधिकाराचे उल्लंघन होत नसल्यास कोणताही उपाय नाही (*डॅमनम साइन इंजुरिया* प्रकरणे).
- विशेष नुकसान सिद्ध झाल्याशिवाय सार्वजनिक उपद्रवांच्या बाबतीत उपाय प्रतिबंधित आहेत.

© रेषेअर अकादमी - लॉ ऑफ टॉर्ट्स - शेवटच्या मिनिटात
पुनरावृत्ती

